

Kongregacja ds. Zakonów

INSTRUKCJA CUM SANCTISSIMUS (19 III 1948)²⁸

[33] Ogłaszając konstytucję apostolską *Provida Mater Ecclesia*, nasz Ojciec Święty, raczył wyznaczyć Świętą Kongregację do spraw Zakonów jako kompetentną władzę, której poddane zostały instytuty świeckie (*Lex peculiaris*, art. IV § 1 i 2) — powierzając jej wszystkie potrzebne i konieczne pełnomocnictwa — aby skutecznie zapewniła wykonanie wszystkiego, co zostało ustanowione w tej Konstytucji.

Pomiędzy obowiązkami i czynnościami, które z racji decyzji papieskiej, zgodnie z formalnym wskazaniem samej Konstytucji przypadły w udziale Świętej Kongregacji, trzeba zanotować udzielone jej prawo ogłaszania norm prawnych, koniecznych lub potrzebnych, dla wszystkich instytutów świeckich w ogóle lub dla niektórych spośród nich „odpowiednio do wymagań lub doświadczeń życia [...] interpretując Konstytucję apostolską, uzupełniając ją lub aplikując w określonych okolicznościach”.

Chociaż więc lepiej będzie przenieść na dogodniejsze czasy wydanie pełnych i ostatecznych ustaw dotyczących instytutów świeckich, aby nie stwarzać niebezpieczeństwa zahamowania aktualnego rozwoju instytutów, to jednak trzeba od razu obszerniej wyłożyć niektóre, nie przez wszystkich dość jasno rozumiane i właściwie interpretowane punkty konstytucji apostolskiej *Provida Mater Ecclesia*, ażeby zapobiec możliwym błędom, przestrzegając w tym jak najściślej przepisów wydanych w motu proprio *Primo feliciter* z dnia 12 bieżącego miesiąca [marca 1948 — przyp. red.] przez naszego Ojca Świętego. Dlatego też Święta Kongregacja zdecydowała się zebrać i ogłosić w formie instrukcji starannie uporządkowane przepisy, które słusznie należy uznać za podstawowe, jeśli się chce od początku we właściwy sposób tworzyć i organizować instytuty świeckie.

[34] 1° Ażeby jakieś stowarzyszenie, nawet oddane w życiu świeckim praktyce doskonałości chrześcijańskiej i pracy apostolskiej mogło zgodnie z prawem i słusnością przybrać nazwę instytutu świeckiego, powinno ono nie tylko posiadać wszystkie razem i każdy

²⁸ Tekst źródłowy: AAS 40(1948), s. 293-297.

z elementów, które zgodnie z konstytucją *Provida Mater Ecclesia* są wskazane i przedstawione jako konieczne i konstytutywne dla instytutów świeckich (art. I i III), lecz także jest rzeczą absolutnie konieczną, aby zostało zatwierdzone i kanonicznie erygowane przez biskupa, po uprzednim zasięgnięciu rady Świętej Kongregacji (art. V § 2, art. VI).

[35] 2° Stowarzyszenia wiernych, których racja bytu i cechy charakterystyczne pokrywają się z tym, co zawiera Konstytucja apostołska, według prawa, zgodnie z postanowieniem tejże Konstytucji, wszystkie i we wszystkich krajach zależą od Świętej Kongregacji do spraw Zakonów, tak na terenach objętych prawem powszechnym, jak i na terenach misyjnych (art. IV § 1 i 2) i są poddane specjalnemu prawu, zawartemu w wymienionej Konstytucji. Nie wolno im z żadnego tytułu ani powodu, na mocy wskazań *Primo feliciter* (nr V) pozostawać w szeregach zwykłych stowarzyszeń wiernych (CIC, Tytuł II, Księga III), z wyjątkiem wypadków przewidzianych w nr 5 niniejszej instrukcji.

[36] 3° W celu uzyskania zezwolenia na erekcję nowego instytutu świeckiego — nie kto inny, jak tylko miejscowy biskup winien zwrócić się do Świętej Kongregacji informując ją dokładnie o wszystkim, co jest wymagane w *Normach*, wydanych przez Świętą Kongregację do spraw Zakonów (z 6 III 1921, nr 3-8) z odpowiednimi adaptacjami (art. VII), ażeby ubiegać się o erekcję i aprobatę Kongregacji.

Należy również wysłać zarys Konstytucji (co najmniej w sześciu egzemplarzach), zredagowany w języku łacińskim lub w jednym z języków przyjętych w Kurii; ponadto wysłać dyrektoria i inne dokumenty, które zapoznawałyby z celem i duchem stowarzyszenia. Konstytucje powinny zawierać wszelkie wskazania dotyczące natury instytutu, kategorii członków, władzy, formy konsekracji (art. III § 2), więzi wynikającej z przyjęcia członków do instytutu (art. III § 3), wspólnych domów (art. III § 4), sposobu formacji członków i pobożnych praktyk.

[37] 4° Stowarzyszenia, które przed konstytucją *Provida Mater Ecclesia* były prawnie erygowane czy zatwierdzone przez biskupów, stosownie do obowiązujących poprzednio przepisów lub też otrzy-

mały aprobatę papieską jako stowarzyszenia świeckich, aby mogły być zatwierdzone przez Świętą Kongregację jako instytuty świeckie, bądź na prawie diecezjalnym, bądź na prawie papieskim, powinny przedstawić Świętej Kongregacji dokumenty prawne stwierdzające erekcję czy aprobatę, konstytucje, na których opierały się do tej pory, krótki opis swojej historii, dyscypliny wewnętrznej i pracy apostołskiej, a przede wszystkim, jeśli istniały tylko na prawie diecezjalnym, winny przysłać opinie Ordynariuszy diecezji, w których mają swoje siedziby. Po rozważeniu i starannym rozpatrzeniu tych wszystkich dokumentów, zgodnie z brzmieniem artykułów VI i VII konstytucji *Provida Mater Ecclesia*, może być wydane, zależnie od przypadku, zezwolenie na erekcję lub dekret uznania.

[38] 5° Co do stowarzyszeń powstałych później lub niedostatecznie rozwiniętych, a także tych, które powstają niemal z dnia na dzień, to chociaż można żywić nadzieję, że ukonstytuują się i przekształcą w prawdziwe, solidne instytuty świeckie, byłoby lepiej, żeby nie przedstawiać ich od razu Świętej Kongregacji w celu uzyskania zezwolenia na erekcję. Ogólna zasada, która nie pozwala na wyjątki, jeżeli nie wchodzi w grę bardzo poważne, ściśle sprawdzone racje, jest taka, że nowe stowarzyszenia mają być poddane pod kierownictwo i ojcowską opiekę władzy diecezjalnej, która wypróbuje ich działalność, najpierw jako zwykłych stowarzyszeń, istniejących raczej *de facto* niż prawnie, a następnie rozwinie je nie od razu, lecz powoli i stopniowo i nada jedną z form, jaką mogą przybierać stowarzyszenia wiernych, a więc formę pobożnego związku, stowarzyszenia czy bractwa.

[39] 6° Dopóki trwa okres wstępnego rozwoju, w którym powinno się jasno okazać, czy chodzi rzeczywiście o stowarzyszenia mające na celu poświęcenie całego życia doskonałości i apostołstwu, i posiadające inne rysy charakterystyczne, wymagane od prawdziwego instytutu świeckiego, należy pilnie czuwać, aby nie zezwolić tym stowarzyszeniom, zarówno w ich strukturze wewnętrznej, jak i w działaniu zewnętrznym na nic, co wykraczałoby poza ich aktualną sytuację prawną i odpowiadało raczej celowi i specyficznej naturze instytutów świeckich. Należy zwłaszcza unikać tego, co byłoby trudno cofnąć lub anulować, gdyby odmówione zostało później zezwolenie na erekcję danego stowarzyszenia jako instytutu świeckiego,

ażeby nie było żadnego nacisku na władzę kościelną w kierunku udzielenia aprobaty lub zbyt łatwego jej przyznania.

[40] 7° Ażeby ocenić w sposób pewny i obiektywny, czy natura danego stowarzyszenia odpowiada rzeczywistości temu, czym powinien być instytut świecki, to znaczy czy w stanie i warunkach świeckiego życia prowadzi ono skutecznie swoich członków do pełnej konsekracji i całkowitego oddania, które nawet na *forum externum* przedstawia obraz stanu doskonałości, w istocie swojej prawdziwie zakonnego, należy zbadać starannie co następuje:

a) Czy osoby należące do stowarzyszenia jako członkowie w ścisłym tego słowa znaczeniu, „poza praktykami pobożnymi i wyrzeczeniem”, bez którego życie doskonałe byłoby jedynie próżnym złudzeniem, realizują rzeczywistość i zdecydowanie trzy rady ewangeliczne, według jednej z form, przyjętych przez Konstytucję apostołską. Mogą natomiast być przyjęte do stowarzyszenia jako członkowie w szerszym znaczeniu tego słowa i włączone w sposób mniej lub bardziej ścisły i stały osoby, które dążą do doskonałości ewangelicznej i starają się ją praktykować w swoich warunkach, chociaż nie podejmują lub nie są w stanie podjąć na wyższym poziomie poszczególnych rad ewangelicznych;

b) Czy więzy, które łączą członków w ścisłym tego słowa znaczeniu ze stowarzyszeniem są stałe, wzajemne i pełne, tak, że zgodnie z przepisami konstytucji członek oddaje się całkowicie stowarzyszeniu, a stowarzyszenie bierze za niego odpowiedzialność oraz może i chce troszczyć się o niego i nim zajmować (art. III § 5);

c) Czy i w jaki sposób oraz z jakiego tytułu stowarzyszenie rzeczywistości posiada lub stara się posiadać wspólne domy, wymagane przez Konstytucję (art. III § 4), aby osiągnąć cele, dla których domy te zostały zorganizowane;

d) Czy unika się tego, co nie byłoby zgodne z naturą i celem instytutów świeckich, jak na przykład noszenia habitu, nie dającego się pogodzić ze świeckością i życia wspólnego, zorganizowanego zewnętrznie (art. II § 1; art. III § 4) na wzór wspólnego życia zakonnego czy będącego jego odpowiednikiem (CIC, Tytuł XVII, Księga II);

[41] 8° Instytuty świeckie, stosownie do art. II § 1, 2° konstytucji apostołskiej *Provida Mater Ecclesia* i z zachowaniem art. X i II § 1, 1° też Konstytucji, nie są i nie mogą być poddane właściwemu

i szczególnemu prawodawstwu zakonnemu, ani prawom dotyczącym stowarzyszeń życia wspólnego. Święta Kongregacja będzie jednak mogła wyjątkowo odnieść i zastosować do instytutów świeckich pewne szczegółowe przepisy prawa zakonów, które są dla nich odpowiednie, zgodnie z brzmieniem Konstytucji (art. II § 1, 2°). Będzie ona mogła nawet roztropnie czerpać z tego prawa niektóre mniej lub bardziej ogólne kryteria, potwierdzone doświadczeniem i odpowiadające wewnętrznej naturze rzeczy.

[42] 9° W szczególności:

a) chociaż przepisy kanonu 500 § 3 nie dotyczą ściśle instytutów świeckich i nie należy ich stosować jako takich, to jednak można będzie wydedukować z nich pewne zasady i dyrektywy w odniesieniu do aprobaty i organizacji instytutów świeckich;

b) Chociaż naprawdę nie stoi na przeszkodzie, ażeby zgodnie z prawem (kan. 492 § 1) na mocy specjalnego przywileju instytuty świeckie były agregowane do zakonów oraz instytutów zakonnych i mogły być przez nie w różny sposób wspierane, a nawet w jakiejś formie kierowane moralnie, jednak tylko zupełnie wyjątkowo, po starannym rozważeniu dobra instytutów, ich ducha, natury i celu pracy apostołskiej, której powinny się oddawać, a także po zastosowaniu odpowiednich środków ostrożności, można będzie zezwalać na inne formy większej zależności, która mogłaby naruszyć autonomię władzy instytutów świeckich i poddać je mniej lub bardziej ściślejszej opiece zakonnej, nawet jeżeli same instytuty, zwłaszcza żeńskie, pragnęłyby takiej zależności i o nią prosiły.

[43] 10° Instytuty świeckie:

a) z racji stanu doskonałości, do której się zobowiązują i z racji całkowitego oddania się apostołstwu, którego wymagają, są oczywiście powołane w dziedzinie tejże doskonałości i apostołstwa do życia doskonalszego niż to, które wystarcza nawet najlepszym spośród wiernych, pracujących w czysto świeckich stowarzyszeniach, w Akcji Katolickiej czy w innych jeszcze pobożnych dziełach;

b) powinny one jednak w taki sposób spełniać swoje praktyki i podejmować prace stanowiące szczegółowe cele instytutów, żeby ich członkowie — unikając starannie wszelkiego pomieszania pojęć — mogli w miarę swoich sił dawać przykład bezinteresownej, pokornej

i wytrwałej współpracy z Hierarchią, równocześnie strzegąc we wszystkim swojej specjalnej dyscypliny wewnętrznej, (por. PF VI).

[44] 11° a) Ordynariusz po otrzymaniu od Stolicy Świętej upoważnienia do kanonicznej erekcji instytutu świeckiego, który istniał poprzednio jako stowarzyszenie, pobożny związek czy sodalicja, będzie mógł sam zdecydować, jeśli zajdzie potrzeba określenia sytuacji osób i oceny, czy spełniają one warunki wymagane przez konstytucje instytutu, licząc się z tym, co było robione wcześniej, na przykład w związku z okresem próby, konsekracją itp.;

b) W ciągu pierwszych dziesięciu lat istnienia instytutu świeckiego, licząc od jego erekcji, miejscowy biskup może udzielać dyspensy w sprawach odnoszących się do funkcji, stanowisk, stopni i innych skutków prawnych, wymaganego wieku, czasu trwania okresu próby, liczby lat potrzebnych do składania ślubów i innych podobnych spraw, które są przepisane dla wszystkich instytutów w ogóle lub dla któregoś z nich w szczególności;

c) Domy czy ośrodki założone przed erekcją kanoniczną instytutu, jeżeli były utworzone za zezwoleniem biskupa, zgodnie z przepisami kanonu 495 § 1, stają się na skutek faktu erekcji własnością instytutu.

Dane w Rzymie, w pałacu Świętej Kongregacji do spraw Zakonów, 19 marca, w dniu Święta św. Józefa, Oblubieńca Błogosławionej Maryi Dziewicy, 1948 roku.

Fr. Luca Ermenegildo Pasetto
Sekretarz

Luigi Kardynał Lavitrano
Prefekt